

Revoluția română de la 1848

Parte integrantă a mișcărilor sociale și politice care au zguduit din temelii cele mai multe țări europene, revoluția pașoptistă a cuprins aproape întreaga arie geografică locuită de români. Ea a devenit un moment crucial în care masele populare au apărut masiv pe scena istoriei, impunând o direcție de desfășurare care transpunea pe planuri vaste eforturi și tendințe mai vechi, exprimate individual, în grup sau în cercuri politice și culturale relativ restrânse.

Românii s-au implicat viguros în revoluție, luptând, pentru apărarea identității și existenței lor naționale. „Pornind de la faptul că toate provinciile românești se găseau sub jugul asupririi străine, un loc central în mișcarea revoluționară de la 1848 l-a avut lupta pentru eliberarea de sub dominația marilor puteri, realizarea unității naționale. În rândul tuturor păturilor populației, dar mai ales în rândul intelectualității, se afirma puternic conștiința fratelui românilor din cele trei state despărțite, sentimentul necesității imperioase a unirii țărilor române. Militanții revoluționari ai vremii și masele largi din cele trei țări se ridicau împotriva forțelor retrograde interne și externe interesate în menținerea dezbinării românilor, care urmăreau să împiedice încheierea și creșterea forței de afirmare a națiunii noastre”. În trecut, încă de la fondarea lor, statele feudale, Țara Românească, Moldova și Transilvania, deși separate sub raportul organizării statale, au avut intense relații economice, politice și culturale, influențându-se reciproc în procesul devenirii istorice. Dar aceste numeroase convergențe și tendințe de apropiere n-au putut învinge pluralismul statal datorită inegalității puterilor limitrofe, care prin separata politică a celor trei țări române își asigurau dominația în întreaga zonă centrală și sud-est europeană.

Legăturile politice în spațiul etnic românesc au cunoscut o cotitură radicală în timpul domniei lui Mihai Viteazul care a reușit să înfaptuiască unirea Țării Românești cu Transilvania și Moldova, Deși o înfaptuire efemeră, unirea realizată de Mihai Viteazul a avut un ecou profund și durabil mai ales în conștiința posterității marelui voievod, al cărui nume devenea un simbol, o chintesență a unui program de unitate statală în spațiul geografic locuit de români. Căci legatarii lui testamentari, fruntași poporului român, dornici să depășească separatismul politic, indiferent dacă recurgeau la spada sau la arma culturii, nu aveau în atenție decât refacerea operei lui Mihai Viteazul pe baze indestructibile. Speranțele lor în această direcție erau cu atât mai legitime cu cât, în pofida vitregiilor externe, în procesul accelerării dezvoltării istorice, complementaritatea economică a celor trei țări române și comunitatea de origine, de limbă, de cultură și de credință a locuitorilor ei se accentuau, devenind temelii trainice a tuturor proiectelor de unitate politică.

Deceniile anterioare revoluției, tocmai ca urmare a dezvoltării conștiinței naționale, marchează o sporire a interesului pentru cunoașterea reciprocă în toate provinciile românești, ca modalitate de surmontare a îngrădirilor politice. În acest sens, un rol remarcabil l-au jucat ziarele și în general publicațiile periodice din Țara Românească, Moldova și Transilvania, începând cu 1829 cu „*Curierul Românesc*” de la București și „*Albina Românească*” de la Iași și sfârșind cu „*Gazeta de Transilvania*”, în 1838, și „*Foaie pentru minte, inimă și literatură*” de la Brașov. Este de menționat că, în conjunctura unor căutări menite să facă din publicistica un instrument de coeziune în

intreaga lume romaneasca, un intelectual din presa peste „granite”, ca o reflectare a unitatii morale, culturale si intelectuale a intregii comunitati romanesti, intitulat „*Organul National*”, coordonat de o societate secrete.

Romanii la S si E de Carpati, incatusati de o aspra cenzura sub domniile regulamentare controlate de consulii taristi, vedeau printre altele in „*Gazeta de Transilvania*” un refugiu „de se recori, de a reflufla”, de a scrie ceea ce simteau. Sub raport politic, moldovenii ca George Sion, Iordache Malinescu, Nicolae Istrati etc. erau indrepatatiti sa vada in aceeasi foaie un „organ politic al nationalitatii romanilor” prin care se dezvolta „duhul national”. Tot astfel, „*Foaie pentru minte, inima si literatura*” devenea cel dintai periodic „panromanesc” care insera informatii despre toti romanii, in spiritul „culturii romanesti unice”. Caci ambele foi brasovene devenisera principalele organe de vehiculare a culturii nationale si a ideilor moderne presarate in numeroase studii, articole, recenzii, note si comentarii inserate in coloanele lor.

Presa circula insa si din Tara Romaneasca si Moldova spre Transilvania, Banat si Bucovina, fiind dorita si cautata cu insistenta, in ciuda informatiei ei retinute datorita cenzurii. Legaturile dintre romani erau intensificate

Legaturi intre romani in faza desfasurarilor revolutinare din occidentul Europei

In Moldova, de pilda, inainte de declansarea evenimentelor de la finele lui martie locuitorii dobandeau informatii despre revolutia franceza din ziare si reviste straine aduse la Iasi „in plicutri, prin posta austriaca”.

La inceputul lui aprilie, pe masura ce pregatirile pentru declansarea revolutiei in Transilvania si Tara Romaneasca se intensificau, schimbul de informatii se accentueaza. Paul Vasici din Timis comunica lui G.Baritiu detalii despre o scrisoare care circula in Tara Romaneasca prin care romanii erau chemati la rascoala. Se releva ca Gh.Bibescu incerca sa se bizuie pe militia nationala pentru evitarea revolutiei, dar inregistra insuccese deoarece numerosi ofiteri refuzau sa-i acorde concursul. Alte informatii relevau cat de intense erau pregatirile pentru declansarea revolutiei in Tara Romaneasca.

Informatii similare erau indreptate si spre Sibiu, alt centru important al miscarii nationale din Transilvania.

Romanii transilvaneni preocupati de renasterea politica a Tarii Romanesti si Moldovei

Redactorii foilor din Brasov incep sa publice o serie de informatii privitoare la Moldova, satisfacand astfel curiozitatea unor cititori. Evenimentele revolutionare de la finele lui martie starnesera de altfel un interes firesc in randul romanilor din toate provinciile, inclusiv in Transilvania. G.Baritiu, in calitate de redactor, primea numeroase stiri despre intamplarile mentionate. De remarcat in acest sens un articol despre situatia Moldovei publicat in „*Foaie pentru minte, inima si literatura*”, in iunie, dar care fusese expeditat inainte de izbucnirea framantarilor de la Iasi. G. Baritiu tergiversase tiparirea lui

spre a nu da prilej de „scandala si intaratare”, dar il va publica dupa triumful revolutiei in Tara Romaneasca.

Vorbind in numele unor tineri „infocati”, I. Axente propunea lui S. Barnutiu un program de actiune radical, dar inacceptabil pentru oamenii „cei mai copti la minte si mai moderati”. El tinea astfel sa provoace o rascoala a romanilor „din toate partile, intr-o intelegere si cu un scop”. Printr-o asemenea miscare generala – mai sugera I. Axente lui S. Barnutiu – s-ar putea „stoarce toate din mana strainilor”, obtinandu-se emanciparea nationala si, totodata, eliberarea taranilor de robote si alte nedreptati suferite pana atunci.

Romani de la sud si est de Carpati la Blaj

In Tara Romaneasca, inainte de 6 aprilie, se aflase din diferite surse, printre altele si din „Organul luminarii”, din intentie organizarii unei reuniuni reprezentative, Concomitent cu intensificarea pregatirilor in aceasta directie, diverse stiri deveneau tot mai frecvente. I. Axente aducea lui S. Barnutiu la cunostinta „impresiile culese in Bucuresti cu privire la miscarea politica din Transilvania”. In Tara Romaneasca se raspandisera unele vesti ca „de pilda, faptul ca s-ar fi produs rascoale antifeudale la Abrud si Auraria, in care ar fi fost antrenati mii de oameni. Asemenea zvonuri care veneau din cuprinsul intregului Imperiu habsburgic captivau interesul locuitorilor Tarii Romanesti, autoritatile fiind preocupate de stabilirea difuziunii lor.

Din Sibiu, la 19 aprilie, fostul profesor, N. Balasescu, se adresa cu apelativu „frate” unui ofiter din Bucuresti, dandu-i informatii despre framantarile din Transilvania prilejuite de reuniunea de la Blaj fixata pentru duminica Tomii. Se mai mentiona, in aceeaasi epistola, faptulca autoritatile guverniale incercau sa impiedice o asemenea reuniune, incat se vorbea de amanarea desfasurarii ei. Rezulta, deci, ca locuitorii Tarii Romanesti erau la curent cu evolutiile politice din Transilvania, cunosteau, printre altele, impedimentele ridicate de autoritati, precum si ardoarea romanilor de a nu se lasa invinsi.

Contacte ale romanilor moldoveni in Transilvania si Banat

Moldovenii paraseau Blajul la 7 mai – cum arata G. Sion -, plecand spre Brasov, unde intre timp se mai concentrasera si alti pribegi. In urma contopirii celor 2 grupuri, in prima parte a lunii mai se gaseau la Brasov circa 20 fruntasi ai romanilor din Moldova. Din acel loc, ei isi extindeau legaturile politice, dar mai ales cercul de cunoscuti, facand noi relatii sau adancind amicitii mai vechi, printre altele, cu concursul unor reuniuni organizate, unele la „casinu roman” unde – dupa acelasi memorialist- „ceteam gazete si convorbiam cu cativa cunoscuti”.

Ceea ce ii framanta cu deosebire era modul in care puteau contribui la reaprinderea revolutiei in Moldova. In acest scop, ei organiza conciliabile numeroase, formuland totodata bazele de reorganizare a tarii. Astfel, cei circa 20 oameni, in urma unor numeroase discutii, decideau sa actioneze pentru o noua miscare in Moldova destinata sa rastoarne guvernul, impulsionati nu numai de exemplul Transilvaniei, ci si de incredintarea dobandita ca, in curand, in Tara Romaneasca urma a fi declansata o revolutie politica si sociala. Prin actiunea decisa intentionau sa-si alature patria la efortul revolutionar al celorlalte provincii romanesti.

In vara lui 1848 se aflau in Bucovina, indeosebi la Cernauti, circa 50 pribegi, considerati „fruntea” tineretului din intreaga Moldova. De remarcat ca emigratia politica in Bucovina era ingrosata de numerosi locuitori ai Moldovei care, sperati de holera, plecasera in pribegie. La inceputul lui septembrie – cum consemna G.Sion – toate hotelurile din Cernauti erau pline, emigrantii politici, calatorii sau pribegii plecati din cauza holerei constituind un numar apreciabil

Printre cei mai de seama fruntasi revolutionarii aflati in aceasta provincie – in conformitate cu lista intocmita de T.Balan – figurau : Iancu si V.Alecsandri, Grigore Bals, Vasile Canta, I.A.Cantacuzino, Costache si Petrache Cazimir, Ion Cruius, Alexandru Cuza, N.Dimitrescu, M.C epureanu, Vasile Ghica, Nic. Ionescu, Iustin Edessis, M. Kogalniceanu, V.Malinescu, Zaharia Moldovanu, Alexandru Pisotchi, Gheorghe Radu, Smarandita Ralet, Alecu Rosetti, Lascar Rosetti, Alecu Russo, Gheorghe si Teodor Sion.

Aflati in numar relativ mare in Bucovina, exilatii se constituie intr-un Comitet revolutionar sau Societatea romana din Cernauti. Un asemenea for politic consultativ era sigur format in decursul lunii iunie, statutele purtand data de 26. Comitetul revolutionar tine periodic sedinte, incepand de la finele lui iunie pana in cursul lui octombrie, avand loc astfel intre fruntasii amintiti discutii in jurul activitatii efective, soldate cu adoptarea unor hotarari, redactarea unor programme si manifeste politice si initierea unor actiuni politice menite a extinde revolutia in Moldova. De mentionat, de asemenea, ca la reuniunile si dezbaterile politice participau si localnici, indeosebi membrii familiei Hurmuzaki. Conducerea Comitetului revolutionar era asigurata de un triumvirat cu C.Negri, presedinte, Petrache Cazimir, secretar, si V.Alecsandri, membru. Sub o asemenea directie, emigratia desfasoara o fructoasa activitate politica, realizand, printre altele, o sudura intre romanii din diferite provincii.

Datorita influentei exercitate de Transilvania, in decursul lunii mai autoritatile din Tara Romaneasca se temeau – cum relatea din Bucuresti consulul francez, Nion, lui Lamartine, la Paris – de o izbucnire a insurectiei revolutionare indeosebi in judetele din apropierea Carpatilor. Oltenia cu precadere era in centrul preocuparii revolutiei era mai puternic. Dupa relatrile lui I. Maiorescu, Gh. Bibescu aprecia chiar ca romanii din Transilvania se puteau amesteca direct in provocarea revolutiei in Tara romaneasca. In acest sens, domnitorul declarase ca, chiar conationalii de peste munti ar avea intentia de a se patrunde la S de Carpati spre „a cucerii tara pentru Austria”. Tocmai pentru a impiedica o asemenea contagiune revolutionara, Gh, Bibescu recurse la unele masuri speciale de apararea a Olteniei, numind pe carmuitorul judetului Romanati, Gh. Magheru, comandant suprem al pandurilor, cu ordinul expres de a se impotrivi prin forta armelor acelei pretinse intentii a romanilor transilvaneni.

Este incontestabil deci faptul ca adunarea de la Blaj a avut o puternica inrurire asupra spiritului public din Tara Romaneasca, contribuind la precipitarea hotararii de antrenare a tarii in revolutie. Din Transilvania fusesera lansate chiar indemnuri in vederea declansarii revolutei. La 8 iunie, de pilda, cu o zi inainte de insurectia de la Islaz, din Orlat, Constantin Roman, dupa ce informa pe N.Balcescu despre evenimentele de peste munti, pornind de la ideea ca era constient ca „va intereseaza miscarile romanilor din toate partile, precum si trebuie sa intereseze prea tot romanul adevarat”, il asigura de solidaritatea conationalilor, sustinand ca – in imprejurarile- unei revolutii - „romanii isi

vor da mana unii cu altii, se vor iubi si se vor apara de vrasmasii interni si externi cu barbatie si cu virtute romana”

Indemnurile „*Gazetei de Transilvania*” la curaj fata de amenintarile externe se concretizau si in alte comentarii. Intr-o corespondenta din Bucuresti din 5 iunie – tiparita la 10 iunie – se afirmau din nou unele doleante nationale devenite imperative in acele momente. Era combatut comisarul tarist, Duhamel, care prin amenintari si intimidari incerc sa preatampine izbucnirea revolutiei. Tocmai pentru ca atmosfera din Tara Romaneasca era apasatoare si neprielnica pentru exprimarea neta a gandurilor si intentiilor impartasite de romani, corespondentul afirma categoric unele doleante nationale.

Relatii intre Guvernul provizoriu din Bucuresti si Comitetul national roman din Sibiu

In momentele critice, Transilvania era socotita drept un loc de refugiu, o regiune de regrupare a fortelor revolutionare, de unde, reorganizate si reumproptate cu ajutoare de peste munti, urmau a reincepe lupta la sudul arcului carpatic. St. Golescu, Gh. Magheru, Chr. Tell, N. Balcescu, A.G. Golescu si C.A Rossetti – fruntasi ai revolutiei muntene – in timpul celui de-al doilea complot contrarevolutionar relevau ca, in cazul in care erau pierdute „toate nadejdile, sa ne inconjuram de fratii nostri transilvaneni” si, cu sprijinul acestora, sa asigure apararea regimului revolutionar. „Pruncul Roman”, evocand retragerea guvernului la munte la finele lui iunie, remarca faptul ca se hotarase plecarea acolo, unde, favorizat de pozitia geografica si ajutat de romanii din Transilvania, putea sa apara cu mai multi sorti de izbanda libertatea patriei.

Se desprinde deci constatarea ca hotararea de retragere a guvernului la munte, in imprejurimile Transilvaniei sau chiar in interiorul acesteia, fusese indelung studiata, ea constituind o varianta a modalitatii in care guvernul isi desfasura activitatea – in cazul unei actiuni contrarevolutionare -, adoptata inainte de decansarea evenimentelor de la 9 iunie. Rezulta, apoi, ca muntanii stabilisera contacte cu transilvanenii, carora le impartasisera lor, contand mai ales pe concursul regimentelor de granicieri romani din Transilvania. Organizarea rezistentei in apropierea acestei provincii era conceputa in scopul de a avea „relatii” cu ea, de a colabora in lupta pentru apararea existentei nationale, ideal care anima intreaga comunitate romaneasca. Gratie unei asemenea strategii, fruntasii ai revolutiei muntene ajung in vara lui 1848 in Transilvania, stabilind aici noi contacte. I. Voinescu 2, Gr Peret, D. Bolintineanu si Paleologu.

Vazand Transilvania ca o principala forta de sprijin a revolutiei in Tara Romaneasca, conducatorii de la Bucuresti luau unele decizii militare pornind de la un asemenea considerent. De amintit in aceasta privinta tabara organizata de generalul Magheru si Raureni, in apropierea de Ramnicu – Valcea, precum si principala artera de comunicatie cu romanii de peste munti, valea Oltului, prin intermediul careia se asigura legatura rapida cu Sibiu, sediul Comitetului national roman constituit dupa adunarea de la Blaj.

Transilvania era pentru Tara Romaneasca principala punte de legatura cu Europa occidentala, cu statele din centrul Europei cuprinse de revolutie si interesate in triumful acesteia impotriva uneltirilor reactiunilor instaurate. Din nevoia de consacrare in cadrul

relatiilor interstatale, conducatorii de la Bucuresti stabilesc peste munti o retea de legaturi menite a le facilita atingerea scopului mentionat.

Prin interesul conducatorilor din Tara Romaneasca, dar si prin colaborarea unor romani din Transilvania, Sibiula devenea in vara lui 1848 principala punte de legatura a Bucurestilor cu Occidentul.

Izbucnirea revolutiei in Tara Romaneasca provoaca un proces de emigrare relativ amplu spre Transilvania, in randul boierilor conservatori. Principalele centre ale emigratiei conservatoare din Tara Romaneasca sunt in vara lui 1848 Brasovu si Sibiul.

Intre 9/21 iunie si 13/25 septembrie, cele doua date care marcheaza inceputul si sfarsitul revolutiei din Tara Romaneasca, foile romanilor de peste munti - „*gazeta de Transilvania*” , „*Foaie pentru minte, inima si literatura*” din Brasov, „*Organul National*” si „*Invatatorul Poporului*” precum si „*Amicul Poporului*” din Peste - , in temeiul unor numeroase stiri, culese de corespondenti sau comunitate direct prin scrisori, se transforma intr-o autentica oglinda a desfasurarilor evenimentelor.

Romani din Transilvania in slujba revolutiei muntene

Unul dintre cei care au jucat un rol cheie in trecerea romanilor transilvaneni in Tara Romaneasca a fost dr Paul Vasici, director al carantinei de la Timis.

Frontasi din Tara Romaneasca incearca sa provoace rebucnirea revolutiei in Moldova

Aici, dupa insuccesul actiunii de la finele lui martie, domnitorul M. Sturdza isi inasprise masurile represive menite a lichida in fasa orice tentativa interna de rasturnare a regimului regulamentar. El era incurajat in aceasta directie de dusmania Rusiei tariste fata de schimbarile politice din Europa, dar cu deosebire din Principate, afirmata raspicat in mai multe randuri si in diferite moduri, inclusiv, desi triumfatori, fruntasii de la Bucuresti incearca pe tot timpul guvernarii lor sa scaota Moldova din poiztia de paralizie politica, s-o alature Tarii Romanesti si sa exstinda astfel frontul revolutionar in ambele Principate.